

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 6, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 706 63 335, el. p. dokumentai@stt.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188659948

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
E. pristatymo informacinė sistema

ANTI KORUPCINIO VERTINIMO IŠVADA DĖL ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-787 10 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. 20-8506

2020 m. birželio 22 d. Nr. 4-01-4753

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – Specialiųjų tyrimų tarnyba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio nuostatomis, savo iniciatyva atliko Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymas projekto Nr. 20-8506 (toliau – Projektas) antikorupcinį vertinimą.

Atlikus Projekto antikorupcinį vertinimą nustatyta, jog Projektu siūlomos nuostatos neužtikrintų, kad atliekų tvarkymo veiklą nutraukusių ar negalinčių vykdyti įmonių prievolės bus tinkamai įgyvendintos, todėl kiltų neigiamų padarinių aplinkosaugos įstatymų saugomoms vertybėms. Taip pat Projekto nuostatos palankios nesąžiningam veiklą nutraukti ketinančių įmonių elgesiui bei dėl Projekto nepagrįstus nuostolius gali patirti ir valstybė. Dalis Projektu siūlomų nuostatų tarpusavyje nedera, stokoja teisinio aiškumo, todėl Projektas yra tobulintinas.

Dėl Projekto teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Pagal Projekte siūlomas Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – Įstatymas) 11 straipsnio 3 dalies nuostatas atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė (toliau – įmonė), kuri privalo turėti leidimą pagal Įstatymo 6 straipsnyje nustatytus reikalavimus¹, privalo pateikti Aplinkos ministerijos įgaliotai institucijai užtikrinimą vadovaudamasi šio straipsnio 5 dalyje nurodyta tvarka. Užtikrinimas turi būti taikomas nuo atliekų tvarkymo veiklos pradžios *iki šio Įstatymo 6 straipsnyje nurodyto leidimo galiojimo panaikinimo*. Nepateikus galiojančio

¹ Pagal Įstatymo 6 straipsnio 1 dalies nuostatas įmonės, ketinančios atlikti atliekų apdorojimą, perdirbančios laivus, ir įmonės, atliekų susidarymo vietoje pavojingas atliekas laikančios ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingąsias – ilgiau kaip vienus metus, turi gauti leidimus.

užtikrinimo, įmonė, jos vadovai ar kiti atsakingi asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nuostatas.

Specialiųjų tyrimų tarnybos nuomone, minėtos Projekto nuostatos diskutuotinos šiais aspektais:

1.1. Pagal minėtus siūlymus *užtikrinimas turi būti taikomas nuo atliekų tvarkymo veiklos pradžios iki šio Įstatymo 6 straipsnyje nurodyto leidimo galiojimo panaikinimo.*

Šiuo atveju atkreipiame dėmesį į Projekte siūlomas Įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostatas, kai įmonė bankroto ar kitu atveju, kai nori arba privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą, yra įpareigojama sutvarkyti atliekas, uždaryti ir sutvarkyti atliekų naudojimo ar šalinimo įrenginius, prižiūrėti po uždarymo, išvalyti užterštą gruntą ir dirvožemį, įgyvendinti kitas veiklos nutraukimo priemones, užtikrinančias aplinkos apsaugą ir visuomenės sveikatos saugą. Pagal minėto straipsnio nuostatas įmonė privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą taip, kad jos nutraukimo metu *ir vėliau* neatsirastų neigiamas poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai.

Šios nuostatos leidžia daryti išvadą, kad poreikis įgyvendinti veiklos nutraukimo priemones *gali kilti ir vėliau po įmonės veiklos nutraukimo*. Be to, *leidimo galiojimo panaikinimo momentas ne visais atvejais gali sutapti su faktiniu įmonės veiklos nutraukimo momentu*, pavyzdžiui: net ir panaikinus leidimą įgyvendindama minėtas pareigas įmonė gali tęsti veiklos nutraukimo priemones (pavyzdžiui, sutvarkant atliekas, atliekų naudojimo ar šalinimo įrenginius ir kt.). Taigi, Projektu siūlomos nuostatos neužtikrintų siekiamų tikslų įgyvendinimo, *kadangi po leidimo galiojimo panaikinimo įmonei vengiant vykdyti įsipareigojimus dėl veiklos nutraukimo priemonių įgyvendinimo, neliktų šių prievolių įvykdymo užtikrinimo (lėšų, reikalingų įsipareigojimams įvykdyti).*

Šiuo atveju siūlome apsvarstyti Projekto tobulinimo tikslingumą, pavyzdžiui: prievolių įvykdymo užtikrinimą susieti *ne su leidimo galiojimo panaikinimo, bet su prievolių faktiniu įgyvendinimo momentu*. Įgyvendinus šį pasiūlymą įmonės, nutraukusios veiklą arba ketinančios ją nutraukti, vengdamos papildomos su prievolių įvykdymo užtikrinimu susijusios naštos, būtų suinteresuotos kuo greičiau (o galimai ir mažesniais kaštais, jeigu tokias priemones naudodamos užtikrinimo lėšas vykdytų kiti asmenys) įvykdyti šias prievoleles.

1.2. Pagal minėtų Projekto nuostatų *antrąją sakinį* „užtikrinimas turi būti taikomas nuo atliekų tvarkymo veiklos pradžios iki šio Įstatymo 6 straipsnyje nurodyto leidimo galiojimo

panaikinimo“, o pagal *trečiąjį sakinį* „nepateikus galiojančio užtikrinimo, įmonė, jos vadovai ar kiti atsakingi asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nuostatas“.

Minėtų sakinių turinys nederą, kadangi pagal vieno sakinio nuostatas imperatyviai reikalaujama, kad užtikrinimas turi būti taikomas visą įmonės veiklos laikotarpį, tačiau pagal kito sakinio nuostatas galima daryti išvadą, kad kažkuriuo įmonės veiklos periodu užtikrinimo gali ir nebūti. Šiuo atveju Projekte (arba jo lydimuosiuose dokumentuose) siūlome atskleisti (arba paaiškinti) minėtų nuostatų trečiojo sakinio esmę (kokiais atvejais gali susidaryti situacija, kad įmonė nepateiktų užtikrinimo).

1.3. Atkreipiame dėmesį, kad Projekto lydimieji teisės aktų projektai² už įmonių prievolių įvykdymo užtikrinimo reikalavimų pažeidimus numato baudas (juridiniams asmenims nuo 2000 iki 4000, o įmonių vadovams nuo 600 iki 1000 eurų), kurių dydis, lyginant su prievolių užtikrinimui reikalingomis lėšomis, yra itin mažas. Taigi, jeigu įgyvendinant Projektu siūlomą įstatymą (jei Projektas bus priimtas) susidarytų situacija, kad įmonių veiklos periodu prievolių užtikrinimas nebūtų taikomas nepertraukiamai, toks teisinis reglamentavimas galėtų būti vertinamas *kaip sudarantis sąlygas nesąžiningam elgesiui ir piktnaudžiavimams*, kadangi, pavyzdžiui: nesąžiningai veiklą nutraukti (neįvykdžius prievolių) ketinančioms įmonėms (ar jų atsakingiems asmenims) palankiau būtų patirti (žymiai mažesnius) nuostolius, susijusius su baudų sumokėjimu, o ne su prievolių įvykdymu ar jų įvykdymo užtikrinimu.

2. Projekto 2 straipsnyje (dėl Įstatymo 11 straipsnio 4 dalies) nustatoma, kad „Įmonei neįvykdžius *bent* vienos šio straipsnio 1 dalyje nurodytos prievolės *užtikrinimo galiojimo laikotarpiu*, Aplinkos ministerijos įgaliota institucija, veikianti kaip naudos gavėja, turi teisę pagal šio straipsnio 2 dalyje nurodytą užtikrinimą gauti prievolių įvykdymo *užtikrinimo sumą, kuri padengtų išlaidas*, būtinas atliekų sutvarkymo, atliekų tvarkymo įrenginių uždarymo ir sutvarkymo, jų priežiūros po uždarymo, užteršto grunto ir dirvožemio išvalymo, kitoms veiklos nutraukimo priemonėms, užtikrinančioms aplinkos apsaugą ir visuomenės sveikatos saugą, organizuoti priemonių, nurodytų šio straipsnio 1 dalyje, įgyvendinimą“.

Specialiųjų tyrimų tarnybos nuomone, minėtos nuostatos svarstytinios keliais aspektais:

² Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 papildymo 85¹ straipsniu įstatymo projektas Nr. 20-8489 ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 247 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. 20-8513. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/59f00080abb611ea8aadde924aa85003?jfwid=4q7c46bph>.

2.1. Projektu siūlomų Įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 straipsnių nuostatų esmė – užtikrinti įmonės prievolių įvykdymą, jeigu įmonė (dėl bankroto ar veiklos nutraukimo) nebegali vykdyti savo veiklos. Pagal Projektu siūlomas Įstatymo 11 straipsnio 3 dalies nuostatas užtikrinimas taikomas įmonės veiklos laikotarpiui (nuo veiklos pradžios iki leidimo galiojimo panaikinimo). Taigi, formaliai vertinant, kyla abejonių, ar Projektu siūlomos Įstatymo 11 straipsnio 4 dalies nuostatos, kurios leistų užtikrinimą naudoti įmonės prievolių įvykdymui įmonės veiklos laikotarpiu, t. y. kai įmonė vykdo ir gali vykdyti veiklą, dera su kitomis Įstatymo nuostatomis ir atitinka užtikrinimo esmę.

Šiuo aspektu Projektas tobulintinas pašalinant prieštaravimus.

2.2. Minėtos nuostatos gali būti suvokiamos, kad įmonei neįvykdžius nors vienos prievolės gali būti kreipiamasi dėl visos užtikrinimo sumos. Manome, kad šie pasiūlymai prieštarautų Projekto tikslams (sumažinti įmonėms tenkančią nepagrįstai didelę naštą dėl užtikrinimo), todėl siūlome apsvarstyti Projekto tobulinimo tikslingumą. Tobulinant šias Projekto nuostatas siūlytina nurodyti, kad Aplinkos ministerijos įgaliotos institucija pagal užtikrinimą turi teisę kreiptis dėl lėšų, kurios padengtų išlaidas, pagal neįvykdytą prievolę (ar prievoles) būtinas veiklos nutraukimo priemonėms įgyvendinti.

3. Projekte (dėl Įstatymo 11 straipsnio 5 dalies) nustatoma, kad „*aplinkos ministras nustato atliekas naudojančios ar šalinančios įmonės prievolių įvykdymo užtikrinimo tvarką ir prievolių įvykdymo užtikrinimo sumos dydį pavojingosioms ir nepavojingosioms atliekoms, atsižvelgdamas į numatomą laikyti, naudoti ar šalinti atliekų kiekį*“.

Minėti projekto siūlymai svarstyteni keliais aspektais:

3.1. Projektu siūlomos nuostatos gali būti suvokiamos, kad *aplinkos ministras asmeniškai ir individualiai kiekvienai įmonei nustatys prievolių užtikrinimo sumos dydį atsižvelgdamas į numatomą laikyti, naudoti ar šalinti atliekų kiekį*.

Šiuo atveju kyla abejonių, kokių pagrindų (kuo vadovaudamasis) aplinkos ministras šias funkcijas įgyvendintų ir ar tai neturėtų daryti specializuoti aplinkos ministerijos ar įstaigų prie Aplinkos ministerijos padaliniai. Siūlytina šiuo aspektu Projektą tikslinti ir nustatyti, kad „*aplinkos ministras nustato atliekas naudojančios ar šalinančios įmonės prievolių įvykdymo užtikrinimo ir prievolių įvykdymo užtikrinimo sumos dydžio apskaičiavimo tvarką*“.

3.2. Pagal kitas Projektu siūlomas nuostatas užtikrinimo suma siejama su išlaidų, būtinų įmonės prievolių įvykdymui, padengimu, todėl manome, kad prievolių užtikrinimo sumos

dydžio apskaičiavimas, atsižvelgiant *tik į numatomą laikyti, naudoti ar šalinti atliekų kiekį*, gali neatitikti faktinių išlaidų, kurios būtų patiriamos įvykdant įmonės prievolės, dydžio.

Jeigu įgyvendinant Projektu siūlomas nuostatas (jei Projektas būtų priimtas) apskaičiuotos prievolių užtikrinimo sumos neužtektų su įmonės prievolių įvykdymu susijusioms išlaidoms padengti, įmonės prievolės arba nebūtų įvykdytos, arba dėl jų įvykdymo nuostolius galimai patirtų valstybė.

4. Pagal Projektu siūlomas teisinio reglamentavimo naujoves įmonės prievolių įvykdymas galės būti užtikrinamas maksimaliąja hipoteka, t. y. nekilnojamojo daikto įkeitimu³.

Kadangi nei Projektas, nei Projekto lydimieji dokumentai neatskleidžia su Projektu siūlomų nuostatų įgyvendinimu susijusių klausimų, nėra aišku, koks nekilnojamasis turtas (manytime, kad tai neturėtų būti įmonės veiklai vykdyti naudojamas turtas; taip pat turtas turėtų būti likvidus) galėtų būti įkeistas; kaip ir kokia tvarka būtų išieškoma įmonės prievolių įvykdymui reikalinga lėšų suma ir pan. Taip pat šiuo atveju itin svarbu, ar įmonės veiklos nutraukimo atveju bus užtikrinamas operatyvus įmonės prievolių įvykdymo (todėl ir galimai hipoteka įkeisto nekilnojamojo turto realizavimo) terminas; ar dėl nekilnojamojo turto vertės svyravimų (ypač nekilnojamojo turto vertės sumažėjimo atvejais) užtikrinimo sumos pakaks išlaidoms, susijusioms su įmonės prievolių įvykdymu, padengti.

Taigi, kyla rizika, kad priėmus Projektą įmonės prievolių įvykdymo terminai gali nepagrįstai pailgėti, o užtikrinimo sumos gali neužtekti su įmonės prievolių įvykdymu susijusioms išlaidoms padengti.

Prašome per du mėnesius nuo antikorpucinio vertinimo išvados gavimo dienos informuoti Specialiųjų tyrimų tarnybą, kaip buvo atsižvelgta į šioje išvadoje pateiktas pastabas. Atsakymą prašome paskelbti per Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinę sistemą ir jį susieti su šia antikorpucinio vertinimo išvada.

Direktorius pavaduotojas

Egidijus Radzevičius

Gintas Kerbelis, tel. 8 706 63 294, el. p. gintas.kerbelis@stt.lt

³ Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.182 straipsnio 1 dalį „Maksimalioji hipoteka – nekilnojamojo daikto įkeitimas, kai hipotekos sandoryje nurodoma tik maksimali įkeičiamu daiktu užtikrinamų įsipareigojimų apsaugojimo suma. Hipotekos sandoryje privalo būti nurodyta, kad tai yra maksimaliosios hipotekos sandoris“.